

Nederland stedenland

1. AGENDA STAD, DE STAD OP DE AGENDA

De stad zet zichzelf op de agenda, zowel in Nederland als in internationaal verband. De dynamiek van Nederland, de kansen en uitdagingen, zij liggen in de steden. De agenda van de steden is daarmee ook de agenda van Nederland. Via Agenda Stad maken steden en rijk afspraken die de slagkracht van de steden vergroten. Steden en stedelijke netwerken krijgen de ruimte om hun ontwikkeling vorm te geven, om zo hun rol als motor van de economie zo optimaal mogelijk waar te maken en maatschappelijke opgaven het hoofd te bieden.

Nederland is een land van polycentrische stedelijke netwerken. Dat is een kracht vanuit de leefkwaliteit en de diversiteit die de steden bieden. En het is een uitdaging als het er om gaat in internationaal perspectief voldoende agglomeratiekracht te genereren. De diversiteit en de complementariteit van het stedelijk landschap kan beter benut worden.

De steden van het G32-stedennetwerk vertegenwoordigen de diversiteit van de middelgrote steden en de stedelijke regio's in Nederland. De stad als levend systeem is al lang groter dan de stad als bestuurlijke entiteit. Bestuurders van de G32 steden kennen als geen ander de maatschappelijke dynamiek in hun stad en stedelijke regio.

2. G32: NETWERK VAN NETWERKEN

Het G32-stedennetwerk is een krachtig platform van ondertussen 37 steden. Steden die samen met de G4 steden de kracht van Nederland-stedenland vormen. Het G32-Stedennetwerk agendeert, mobiliseert en innoveert rond prangende maatschappelijke opgaven. Bij de decentralisaties in het sociaal domein, de Omgevingswet en de doorontwikkeling van de stedelijke vernieuwing, de Digitale Stedenagenda en de Retailagenda en ook richting Europa: de steden en het netwerk leggen de verbinding tussen de praktijk in stad en regio en de nationale arena, tussen beleidsontwikkeling en de uitvoering. De kracht van de steden manifesteert zich in de G32.

Het G32-stedennetwerk is een netwerk van netwerken. Op de eerste plaats is natuurlijk de stad zelf een netwerksamenleving, een levende gemeenschap van interacties tussen mensen die samen de stad maken, in buurten en wijken. Met mensen die acteren vanuit hun eigen netwerken. Elke stad heeft een eigen identiteit, maar transformeert ook voortdurend, is dynamisch. Stadsbestuurders werken midden in dat netwerk, ondersteunen en stimuleren waar mogelijk maar zorgen er ook voor dat de stad van iedereen is en dat niemand buiten de boot valt. Groei, innovatie en leefkwaliteit gaan hand in hand.

De steden zijn ook allemaal centrumstad in hun eigen regio, de spil in een daily urban system van burgers en ondernemers, van bestuurlijke regionale samenwerking, en vaak ook aanspreekpunt voor het rijk richting de regio.

De steden van het netwerk maken voorts deel uit van grotere stedelijke regio's, agglomeraties: de metropoolregio's en regionale stedelijke netwerken in Noord-Nederland, Overijssel en Gelderland, Brabant en Limburg. Veel van die regionale netwerken maken weer deel uit van grotere, grensoverschrijdende regio's. En de steden nemen vaak ook deel in thematische netwerken. Denk aan het netwerk van kennissteden, de Digitale Stedenagenda of samenwerkingsverbanden op het sociaal domein.

3. ONZE AGENDA: DE AGENDA VAN DE STEDEN

De agenda van het G32-stedennetwerk is de agenda van de steden en de stedelijke regio's. Steden werken altijd al samen: met publieke en private partijen, in de stad en daarbuiten, in hun stedelijke regio en in het G32 Stedennetwerk. Veel steden hebben nu specifiek op Agenda Stad gerichte proposities geformuleerd. In het netwerk delen we deze initiatieven en zoeken we naar synergiemogelijkheden.

In deze notitie worden thema's en onderwerpen benoemd waaraan de steden werken, met bij elk thema enkele krachtige voorbeelden van initiatieven die nu spelen. Vaak vanuit de regio, maar soms ook vanuit groepen steden die elkaar in G32 verband treffen. Dat is bijvoorbeeld het geval bij de notitie 'Stedelijke vernieuwing in Transitie', gemaakt door een werkgroep vanuit de fysieke pijler van de G32 en bij het voorstel 'De inclusieve stad', waarin drie steden intensief samenwerken om de transformatie in het sociaal domein vorm te geven.

De agenda van de steden is echter niet statisch. Nieuwe opgaven dienen zich aan en worden geadresseerd. Zoals Agenda Stad een rollende agenda wordt, zal onze input dat ook zijn. Dit document is daarmee vooral een startpunt van hoe wij de samenwerking in Agenda Stad vorm willen geven.

Onze thema's:

a) De inclusieve stad

- Van transitie naar transformatie: de 3 D's
- Wonen/zorg: nieuwe combinaties en arrangementen
- De stedelijke onderwijsagenda
- Armoede de stad uit
- Druk op de woningmarkt en de voorraad sociale woningbouw

Voorbeelden:

- a. Diverse verspreid over het land liggende G32 steden (o.a. Enschede, Leeuwarden, Zaanstad) werken aan een propositie 'De inclusieve stad'. In deze propositie wordt gewerkt aan een samenhangende aanpak op het gebied van wonen, werken, meedoen, opgroeien, leren en zorg. Hiervoor is ontregeling en ontschotting van middelen nodig waardoor deze doelmatiger kunnen worden ingezet. Beperken woonlasten door kostenbesparing i.p.v. lastenondersteuning
- b. Eindhoven: WoonConnect: grootschalige digitalisering van het woningbestand (corporatie en particulier) als basis en randvoorwaarde voor kosteneffectieve ontwikkeling innovatieve woon- en zorgdiensten en innovatieve en betaalbare maatregelen woningverbetering (o.a. duurzaamheidsmaatregelen). Dient vele doelen en geschikt voor opschaling en massa maken.
- c. Cross care: initiatief van o.a. Breda en Roosendaal op het gebied van zorginnovatie en kennisontwikkeling
- d. Alphen aan den Rijn wil de maatschappelijke kosten (budgetten van Rijk, gemeenten, zorgverzekeraars, corporaties) van wijken integraal analyseren en onderzoeken of door combinaties betere maatschappelijke baten te verkrijgen zijn
- e. Arnhem werkt onder de noemer 'Van wijken weten' aan een fundamentele wijkbenadering als nieuw sturingsprincipe en een radicale herordening van veel gemeentelijke taken en budgetten van centraal niveau naar wijkniveau.

b) De ondernemende stad

- Digitale Stedenagenda
- De Retailagenda, vitale binnensteden
- Ondernemerschap en innovatie
- Connectiviteit in en tussen steden: de volgende systeemsprong in mobiliteit en verdichting
- Regelluw ondernemen

Voorbeelden:

- a. Versterking stedelijke netwerk Ede-Wageningen: de internationale voedingsbodem voor agrofood
- b. Metropool Regio Amsterdam: Behouden en versterken van de concurrentiepositie van de MRA (o.a. Almere, Haarlem, Haarlemmermeer, Lelystad, Zaanstad)

- c. Brabantstad (Breda, Eindhoven, Helmond, 's Hertogenbosch, Tilburg): Vitaal en regelvrij centrum, verbetering Brabantse spoorzones (zowel fysiek als nieuwe modellen voor regionale/stedelijke verdien capaciteit en bekostigingsmethodieken)
- d. Limburgse steden (Heerlen, Maastricht, Sittard-Geleen): grensoverschrijdende versterking economisch perspectief langs hoofdlijnen (kennis)economie, onderwijs en arbeidsmarkt. MKB en campusontwikkeling cruciaal.

c) De aantrekkelijke stad

- Stedelijke vernieuwing
- Wonen in de stad
- De transformatieopgave

Voorbeelden:

- a. Een groep steden (Maastricht, Groningen, Delft, 's-Hertogenbosch, Enschede, Almelo, Lelystad, Haarlem, Zoetermeer en Almere) heeft vanuit de G32 Fysiek een startnotitie '*Stedelijke vernieuwing in transitie*' opgesteld. Hierin wordt een nieuwe methode voor de aanpak van complexe maatschappelijke vraagstukken en opgaven gepresenteerd. *Stedelijke vernieuwing* behelst het continue ontwikkelen en transformeren van steden in de 21^e eeuw om de stad van de toekomst aantrekkelijk, leefbaar en economisch vitaal te houden.
- b. Diverse steden, waaronder Deventer, Zaanstad en de Brabantse steden agenderen de transformatie van spoorzones en bedrijventerreinen naar moderne woonwerklocaties.

d) De creatieve stad

- Place making en city marketing
- Campusontwikkeling en scienceparken
- Internationale kenniswerkers en de kennisstad
- Creatieve economie

Voorbeelden:

- a. Netwerk Kennissteden: steden en universiteiten van Amsterdam, Delft, Eindhoven, Enschede, Groningen, Leiden, Nijmegen, Maastricht, Rotterdam, Tilburg, Utrecht en Wageningen. Het netwerk richt zich op:
 1. Structurele meerjarige samenwerking
 2. Aanpassingen van het beleid voor onderzoek en onderwijs
 3. Randvoorwaarden in financiële zin en (minder) regels
 4. Noodzakelijke voorzieningen in de kennissteden
 5. Inzet op Smart Cities en bereikbaarheid kennissteden door goed intercity netwerk
 6. Nieuwe banen en sociale innovatie
 7. Focus op de regionale samenwerking in Triple Helix
 8. Warm welcome aan internationals.
 9. Ruimte voor proeftuinen in de adaptieve stad
 10. Grensoverschrijdende kwesties en belemmeringen om de internationale kracht van de kennisregio's te versterken.

b. Overijsselse steden (Almelo, Deventer, Enschede, Hengelo, Zwolle): Connectivity: multimodale bereikbaarheid stedelijke netwerken (corrido2/internationaal consortium).

e) De circulaire stad

- Energietransitie/klimaatopgave
- Verduurzaming woningvoorraad
- E-mobility
- Afvalscheiding

Voorbeelden:

- a. Samenwerking Noord Nederland (Groningen, Leeuwarden, Assen, en Emmen): groene grondstoffen produceren in de regio, combineren verduurzaming en arbeidsmarkt, smart buildings en smart mobility
- b. Brabantsteden: ICT infrastructuur met bijbehorend platform dat overheid, bedrijfsleven, wetenschap en burger in staat stelt om gezamenlijk vorm te geven aan een intelligente, zorgzame, veilige, comfortabele en duurzame leefomgeving.) Smart city: versnelling transitie naar elektrisch en waterstofbusvervoer Klimaatbestendige stad verbinden water-energie-voedsel-landgebruik
- c. Cleantech (o.a. Apeldoorn, Deventer, Zutphen): toepassing van schone technologie in samenwerking met de clean tech regio (triple helix samenwerking)
- d. Warmterotonde (Provincie Zuid-Holland, Rotterdam, Den Haag, Delft, Westland en energiebedrijven) werken aan een warmterotonde die restwarmte uit de haven en CO2 zal vervoeren naar het Westland, maar ook naar Den Haag, Delft en Leiden
- e. Kopgroep Green Deal Smart Energy Cities (Amsterdam, Arnhem, Eindhoven, Enschede, Groningen): gericht op 'slimme' en duurzame energieinnovaties voor en door eindgebruikers en innovaties e-mobility.

f) De sterke stad

- De kracht van de lokale democratie en actief burgerschap
- De stad als laboratorium: ruimte voor living labs
- Over de grens: grensoverschrijdende samenwerking in stedelijke netwerken
- Nieuwe modellen voor regionale en stedelijke verdien capaciteit en bekostigingsmethodieken
- De regionale *governance*: krachtig en toch licht, mogelijkheden taakdifferentiatie tussen gemeenten, de triple helix in positie.

Voorbeelden:

- a. Samenwerking Alphen-Gouda-Woerden: motor voor het Groene Hart en aanjager samenwerking
- b. Overijsselse steden: grensoverschrijdend werken: de arbeidsmarkt in eurregionaal perspectief: pilots en regelvrije zones
- c. Zuid Limburg als laboratorium voor gebiedsgerichte aanpak
- d. Burgerkracht en wijksturing staan centraal bij 'De inclusieve stad' , 'Stedelijke vernieuwing in transitie' en bij voorstellen van Arnhem en Alphen aan de Rijn.

4. NAAR EEN DEAL TUSSEN STEDEN EN RIJK

Als netwerk bieden wij het Rijk een platform om gezamenlijk te werken aan belangrijke maatschappelijke opgaven. Het G32 Stedennetwerk is de kortste weg naar de kennis en kracht van 37 Nederlandse steden.

Wij stellen voor om:

- Afspraken te maken, een *package deal te sluiten* om op relevante maatschappelijke opgaven gezamenlijk verder te komen en extra kracht te zetten op de regionale en thematische *city deals* en agenda's van steden uit ons netwerk en reeds lopende trajecten. Nog een systeemspromg, maar nu in de samenwerking tussen steden en rijk.
- Waarin netwerk en Rijk via nauwe afstemming volgen welke maatschappelijke opgaven we waar tackelen, hoe we de kracht van de steden optimaal in kunnen zetten, de ervaringen in de regio's en in het buitenland maximaal kunnen delen en benutten, leren van knelpunten en oplossingen.
- Waarin we rond thema's of opgaven vanuit gezamenlijke teams experimenteerruimte creëren, ervaringen en nieuwe concepten in een vroeg stadium onderling delen en verder brengen en indien relevant vertalen in (meer, minder of ander) rijksbeleid of een agendering richting Europa. Waarin we kortom de energie en het lerend en ontwikkelend vermogen die er zit in de steden en het netwerk optimaal benutten in een gezamenlijke leeromgeving.
- Deels doen we dit in het verlengde van bestaande arrangementen (Digitale Stedenagenda, Retailagenda), deels via nieuwe afspraken die in het kader van Agenda Stad nu tot stand komen, en deels, als opgaven nog niet geadresseerd worden, via gezamenlijke inspanningen tot agendering en mobilisering.
- De G32 levert de stedelijke praktijk, living labs in de steden en de kracht van het netwerk als platform van ontwikkeling en uitwisseling. Het Rijk werkt vanuit haar verantwoordelijkheid om de steden en de stedelijke regio's optimaal in hun kracht te zetten.

5. AGENDA STAD EN HET EU VOORZITTERSCHAP

In 2016 is Nederland voorzitter van de EU. Met het traject van Agenda Stad, de thematische en regionale *city deals*, de samenwerking G32, G4 en Rijk heeft Nederland op het gebied van stedenbeleid en stedelijke praktijk een *showcase* paraat. Gedurende 2015 kunnen we internationaal verkennen of andere Europese landen met soortgelijke ervaringen (Verenigd Koninkrijk) bereid zijn om dit samen met de Nederlandse steden en het Rijk in te brengen en om gezamenlijk te bekijken in hoeverre de EU zich hieraan kan committeren .

De inzet is dan drieledig:

- Agenda Stad als *showcase* richting EU
- Ervaringen rond stedelijk beleid wisselen en verrijken tijdens het voorzitterschap
- En de meest interessante, kijken of ook de EU zich kan committeren aan deze inspanning, bijvoorbeeld door in een aantal *city deals* te participeren als het gaat over ruimte voor experimenten, delen van ervaringen en het zoeken naar nieuwe arrangementen.